

Vážení přátelé,

v průběhu mnoha měsíců jsme vás informovali o projednávání novely zákona č. 329/2011 Sb., o dávkách pro osoby se zdravotním postižením, který byl podán poslaneckou iniciativou, a to především panem poslancem Vítem Kaňkovským. Novela byla konečně, již definitivně, schválena v tomto týdnu, kdy Poslanecká sněmovna hlasovala o výše zmíněném zákonu, protože Senát zákon vrátil s některými připomínkami. Poslanecká sněmovna setrvala na svém původním stanovisku, to znamená, že návrhy, které navrhl Senát, Poslanecká sněmovna neakceptovala, i když se týkaly problémů lidí s poruchou autistického spektra.

Co se tedy ve zkratce novelou zákona mění? Stěžejní a pro osoby se zdravotním postižením asi nejzajímavější změnou bude úprava týkající se průkazů ZTP, ZTP/P. Nejdůležitější změnou je zpřesnění, že Úřad práce ČR musí vždy vyžadovat posudek posudkového lékaře OSSZ jen při rozhodování o samotném nároku žadatele na vydání průkazu. Tento nárok se totiž odvíjí od zdravotního postižení žadatele. V ostatních případech však nemusí být vždy posudek nutně proveden.

Novou úpravou je tedy především přesně stanoveno, že krajská pobočka Úřadu práce ČR předá příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení žádost k posouzení schopnosti pohyblivosti a orientace žadatele o tento průkaz pouze pro účely řízení o přiznání nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením. A naopak, v případě, kdy krajská pobočka Úřadu práce ČR nerozhoduje o samotném nároku na průkaz, nýbrž pouze o vystavení průkazu ZTP, ZTP/P jako veřejné listiny kdy nárok zůstává v platnosti a tudíž trvá, nová zákonná úprava výslovně zakazuje Úřadu práce žádost o vystavení průkazu postoupit k posouzení posudkovému lékaři OSSZ. Není tedy na úvaze Úřadu práce, zda tak učiní nebo ne. Z aktuální praxe totiž vyplynulo, že na základě nejasnosti původního ustanovení zakotveného v zákoně v některých případech Úřad práce zbytečně požádal posudkového lékaře OSSZ o posouzení zdravotního stavu žadatele. A to i v případech, kdy k tomu nebyl vůbec žádný důvod. Tedy když nárok na průkaz stále trval. Tím nyní dochází k odstranění nejasnosti a k výraznému zrychlení prodloužení platnosti průkazu ZTP, ZTP/P jako veřejné listiny (plastové kartičky). Toto ustanovení nikterak nezasahuje do platnosti samotného nároku na průkaz.

Navíc byl podle zákona Úřad práce běžně povinen zbytečně žádat posudkového lékaře OSSZ o posouzení zdravotního stavu žadatele i v některých případech, kdy platnost nároku žadatele na základě jeho časového omezení skončila, ačkoli bylo předem zcela jasné, že u těchto postižení se v průběhu času zdravotní stav zlepšit absolutně nemohl. Kdy zdravotní postižení zůstává

zcela neměnné, nebo má spíše tendenci se s postupem času dále horšit. Tímto postupem pak byla některá řízení o vystavení průkazu rovněž zcela zbytečně a neúměrně prodlužována.

Z tohoto důvodu nově schválená úprava zákona obsahuje i velmi výraznou změnu, navrženou původně Národní radou osob se zdravotním postižením ČR, která byla nejvíce diskutována a vzbudila největší vášně. Touto velmi důležitou změnou, která bude mít výrazný vliv na zjednodušení vydávání průkazů a na značné odlehčení posuzování posudkovými lékaři OSSZ, je ustanovení, které vyjmenovává ty zdravotní stavy, znamenající tak závažná funkční postižení, u kterých bude u osob starších 18 let věku vždy vydáno rozhodnutí bez časového omezení platnosti. Jde o nejzávažnější diagnózy, které jsou stanoveny prováděcí vyhláškou č. 388/2011 Sb. Jedná se o následující zdravotní stavy:

- anatomická ztráta několika prstů nohou nebo ztráta nohy v nártu a výše až po bérce včetně,
- anatomická ztráta dolní končetiny v kolenním kloubu nebo výše, exteriérový uživatel protézy,
- anatomická ztráta dolních končetin v nártěch nebo v nártu a bérce,
- anatomická ztráta dolní a horní končetiny v úrovni bérce a předloktí,
- anatomická ztráta horních končetin v úrovni předloktí,
- celková ztráta sluchu podle Fowlera 85% a více s neschopností slyšet zvuky a rozumět řeči i přes nejlepší korekci (oboustranná praktická nebo úplná hluchota) u osoby starší 18 let věku,
- kombinované postižení sluchu a zraku (hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné středně těžké nedoslýchavosti, kterou se rozumí ztráta sluchu podle Fowlera 40 až 65%, a oboustranné silné slabozrakosti, kterou se rozumí zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí na lepším oku, kdy maximum je menší než 6/60 a minimum rovné nebo lepší než 3/60, nebo oboustranné koncentrické zúžení zorného pole v rozsahu 30 až 10 stupňů, i když centrální ostrost není postižena,
- oboustranná těžká ztráta zraku, kterou se rozumí zraková ostrost s korekcí, kdy maximum je menší než 3/60, minimum lepší než 1/60,
- anatomická ztráta dolní končetiny v kolenním kloubu nebo výše, interiérový uživatel protézy nebo odkázanost na invalidní vozík z uvedeného důvodu,
- anatomická ztráta dolních končetin v bérkách nebo výše,
- anatomická ztráta horních končetin v úrovni lokte nebo výše nebo anatomická ztráta horní a dolní končetiny v úrovni paže a stehna,
- funkční ztráta dolních končetin se ztrátou opěrných funkcí,
- neúplná (praktická) nevidomost obou očí, kterou se rozumí zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60, 1/50 až světlocit se správnou světelnou projekcí nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální zraková ostrost není postižena, nebo úplná nevidomost obou očí, kterou se rozumí ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí,
- kombinované těžké postižení sluchu a zraku (těžká hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné těžké nedoslýchavosti až hluchoty, kterou se rozumí ztráta sluchu podle Fowlera

horší než 65%, a oboustranná těžká ztráta zraku, kterou se rozumí zraková ostrost s korekcí, kdy maximum je menší než 3/60, minimum lepší než 1/60,

- střední, těžká nebo hluboká mentální retardace nebo demence, je-li IQ nižší než 50,
- psychické postižení se ztrátou duševních kompetencí, s neschopností komunikace a orientace; u těžkého stupně autistické poruchy s těžkou poruchou verbální a nonverbální komunikace, těžce abnormálním nebo rušivým chováním, s minimální odpovědí nebo těžce abnormální reakcí na sociální stimulaci okolí,
- neurodegenerativní postižení s akinézou, mnohočetnými velmi těžkými hybnými komplikacemi a těžkými neuropsychickými projevy.

Současně však tato zákonná úprava říká, že není vyloučeno vydání rozhodnutí o průkazu bez časového omezení i u jiných zdravotních stavů, než u vyjmenovaných, jedná-li se o takové stavy, které znamenají tak závažná funkční postižení, že je nesmyslné vydané rozhodnutí časově omezit. Jde například zejména o trvalé nejzávažnější, nebo výrazně progresivní stavy, nebo o zdravotní stavy u velmi starých žadatelů v těžkém zdravotním stavu, jakými je třeba multimorbidita.

A tím výrazná zlepšení nekončí. Po diskusi a dalších návrzích je nově přílohou tohoto zákona za těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí považován i zdravotní stav označený jako „těžká demence s neschopností chůze a odkázaností na mechanický vozík, pokud byl vozík osobě předepsán příslušným lékařem a schválen revizním lékařem zdravotní pojišťovny, nebo těžká demence provázená těžkým syndromem geriatrické křehkosti a imobility prokázané geriatrickým vyšetřením“. Pod tímto složitým pojmem se skrývá výrazné usnadnění běžného denního života velké skupiny těžce dementních osob, které jsou současně imobilní a jejich rodin, které o ně pečují. V praxi to totiž znamená, že i tyto osoby mají nárok na příspěvek na zakoupení stejných zvláštních pomůcek jako všechny osoby trpící těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí. Toto opatření je velmi praktické a zvláště důležité především pro osoby ve většinou pokročilém věku, které trpí často multimorbiditou (ale samozřejmě nejen pro ně, nýbrž i pro mladé osoby s těžkou demencí), které doposud z důvodu svých zdravotních postižení neměly na tyto příspěvky nárok. To v praxi působilo značné, často nepřekonatelné až zcela neřešitelné potíže celým jejich rodinám. Současně se bohužel v minulém období, při používaném výkladu zákona velmi často jednalo rovněž o výrazně diskriminační opatření a o zcela nepřijatelné omezení základního práva těchto osob na svobodu pohybu.

Výraznou pomoc tvoří i nová úprava nároku na poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zádržního systému pro osoby trpící „autistickými

poruchami s těžkým funkčním postižením, s opakovanými závažnými a objektivně prokázanými projevy autoagrese nebo heteroagrese, přetrvávajícími i přes zavedenou léčbu“. Zmíněné osoby se nachází v tak závažném zdravotním stavu, který jim zcela znemožňuje dopravu běžnými prostředky hromadné dopravy. Tudíž cestování, byť třeba ve formě pouhé krátké přepravy k lékaři, je pro ně prakticky neřešitelným problémem. Smutnou pravdou ale je, že pečující o tyto osoby je musí bohužel velmi často přepravovat i na abnormálně dlouhé vzdálenosti. Specializovaná zařízení zaměřená na tato postižení totiž bohužel většinou nebývají v dosahu jejich bydliště, neboť jejich síť není natolik hustá. Na základě jejich zdravotního stavu jim však velmi často příspěvek na pořízení motorového vozidla v minulosti nemohl být poskytnut.

V neposlední řadě nová úprava zákona obsahuje i několik užitečných technických opatření, která některá řízení zjednodušují. Doplněny byly z původního ministerského návrhu, nebo byly výsledkem uzavřených kompromisů, vplynulých z jednání. Z této kategorie úprav je důležitá, nově zakotvená povinnost Úřadu práce 90 dní před koncem platnosti průkazu ZTP, ZTP/P jako veřejné listiny písemně informovat jeho držitele o končící platnosti průkazu. Toto organizační opatření výrazně napomůže držitelům průkazu vyřídit s Úřadem práce včas všechny náležitosti potřebné k prodloužení platnosti průkazu a vydání nové plastové kartičky. Mělo by se jím tak předejít situacím, kdy držitelé požádali Úřad práce o vystavení nového průkazu těsně před ukončením platnosti průkazu starého, nebo dokonce až po vypršení jeho platnosti, a tím pak sami způsobili situaci, kdy až do vystavení nového průkazu Úřadem práce museli být po velmi dlouhou dobu zcela bez průkazu. To jim samozřejmě způsobilо množství velmi nepříjemných problémů, především většinou v cestování.

Novela však obsahuje i další užitečné úpravy technického charakteru. Jinak, jednodušeji nyní formuluje finanční spoluúčast žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku u pomůcek, jejichž cena je nižší než 10 000 Kč. Nově zakotvuje pevnou spoluúčast na ceně pomůcky u žadatele o příspěvek. Nyní nově zákonná spoluúčast činí pevnou částku ve výši 1 000 Kč místo původních 10%, nejméně však 1 000 Kč. Obsahuje i některá další zpřesnění organizačního charakteru. Zejména např. omezuje maximální výši příspěvku na pořízení motorového vozidla, která nemůže přesáhnout celkovou pořizovací cenu motorového vozidla, u příjemců kupující vozidlo s nižší cenou, než kolik činí standardní příspěvek dle zákona. Toto opatření předchází povinnosti žadatele vrátit přeplatek na příspěvku, převyšující celkovou cenu vozidla, která v minulosti v některých případech žadatelům vznikala. Byla jim totiž ze zákona Úřadem práce přiznána pevná výše příspěvku, neboť zákon jinou přiznat neumožňoval i v případech, kdy žadatel ve skutečnosti kupoval vozidlo o celkové nižší ceně, než jakou výši příspěvku obdržel a jaká byla žadateli Úřadem práce poskytnuta. Následné vrácení přeplatku pak činilo zbytečné administrativní potíže jak Úřadu práce, tak příjemci příspěvku.

Praktická je i zakotvená změna, kdy zletilou osobu může v řízení o nároku podle tohoto zákona

zastupovat člen domácnosti, který je k tomu oprávněn podle občanského zákoníku. Jde o opatření, které velmi zjednodušuje jednání ve prospěch osob, pro které je samostatné vyjednávání buď zcela nemožné, nebo velmi obtížné, případně osob s nějakou formou mentální retardace, a to v případě, že nemusí být povinně zastupovány soudem určeným opatrovníkem.

Novela obsahuje i organizační řešení zastavení či obnovení výplaty příspěvku na mobilitu podle § 15, odst. 4. Jde o situaci, kdy byla oprávněné osobě poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace po celý kalendářní měsíc. Po tuto dobu ze zákona bohužel tento příspěvek nenáleží. Novela řízení okolo tohoto ustanovení velmi prakticky pro obě zúčastněné strany zjednodušuje.

Schválená novela by měla odstranit všechny nejasnosti a pochyby, které mohly v probíhajícím řízení na straně Úřadu práce vznikat. V budoucnu by se tedy neměly rozvinout podobné polemiky či přímo spory mezi žadateli o příspěvky na straně jedné a Úřadem práce na straně druhé. NRZP ČR věří, že tato novela výrazně napomůže i ke značnému zrychlení řízení, odlehčení posudkové služby OSSZ a k větší pohodě a spokojenosti osob se zdravotním postižením.

Vážení přátelé, zákon musí ještě vyjít ve Sbírce zákonů a jeho platnost je v zákoně stanovena od 1. 1. 2022. Přeji vám všechno dobré. S pozdravem Mgr. Václav Krása
(předseda NRZP ČR)